

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1933 kl. 2 e. m.

Andra kammarens sjätte tillfälliga utskotts utlåtande med förslag till ordningsstadga för riksdagens andra kammare.

Enligt andra kammarens, med bifall till en av herr *Hallén* väckt motion, nr 428, fattade beslut har det ålegat utskottet att utarbeta förslag till de ändringar i arbetsordningen för riksdagens andra kammare, som bleve en nödvändig följd av ikraftträdandet av vissa av innevarande riksdag för dess del antagna, från 1932 års lagtima riksdag vilande grundlagsändringsförslag, och som i övrigt kunde anses böra företagas i anledning av det av 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer m. m. den 31 oktober 1931 framlagda förslag om, bland annat, vissa ändringar i arbetsordningen, ävensom att i samband härmed överväga en allmän revision av omförmälda arbetsordning.

Historik. Nu gällande riksdagsordning fastställdes av Konung och Rikets ständer den 22 juni 1866, därvid förut gällande riksdagsordningen av den 10 februari 1810 upphävdes. Denna nya riksdagsordning gällde sålunda för den påföljande året, 1867, samlade riksdagen. Enligt § 78 i 1866 års riksdagsordning, vilken paragraf icke undergått någon väsentlig förändring, äger riksdagen fastställa reglementariska föreskrifter för riksdagsgöromålen och ordningen hos kamrarna och utskotten, varjämte vardera kammaren i ämne, som angår kammaren enskilt, äger fastställa sådana föreskrifter. I överensstämmelse därmed väcktes vid andra kammarens första sammanträde den 18 januari 1867 två motioner med förslag om att kammaren skulle antaga arbetsordning. De framlagda förslagen remitterades till ett av kammaren tillsatt enskilt utskott. Utskottet framlade därefter sitt betänkande den 16 mars 1867. I utlåtandet, som huvudsakligen grundade sig på i en av motionerna framlagt förslag, anfördes icke några skäl för de föreslagna stadgandena. I motionen hade syftemålet angivits vara att i arbetsordningen återgiva sådant, som under riksdagarna efter införande av 1809 års statsskick genom sedvana och bruk utbildat sig till ordnande av arbetssättet hos de forna riksständen för så vitt dessa stadganden och vedertagna bruk vore förenliga med de nya formerna för riksdagens sammansättning och verksamhet. De nya stadganden, som förslaget innehöлле, avsåge förnämligast protokollföringen hos kammaren. Vid behandlingen i kammaren av utskottets berörda utlåtande framfördes av olika ledamöter en del detaljanmärkningar. Särskilt fästes därvid uppmärksamhet på det i arbetsordningens § 21 reglerade interpellationsinstitutet, vilket väckte opposition. Kammaren antog emellertid förslaget oförändrat. Först året därpå, 1868, antog kamrarna reglementariska föreskrifter för riksdagen.

De stadganden i arbetsordningen, som efter dess antagande mest varit föremål för reformsträvanden, torde även hava varit stadganden i § 15 beträffande protokollföringen och protokollens justering. År 1875 framställdes sålunda förslag om snabbare justering av kammarens protokoll och att därför tiden för uppsättning av yttrandena borde minskas från då gällande tid kl. 10 f. m. andra dagen efter sammanträdet till samma tid dagen därefter, såvida icke både för- och eftermiddagsplenium hållas, i vilket senare fall den gamla bestämmelsen skulle bibehållas. Tiden för yttrandenas justering föreslogs till 24 timmar i stället för då gällande 4 dagar. Dessa förslag avstyrktes av vederbörande utskott och avstogs av kammaren bland annat på den grund att det icke syntes möjligt att utan betydande förstärkning av arbetskraften inom kammarens kansli få yttrandena tillgängliga tidigare samt att tiden för yttrandenas justering med hänsyn till arbetet i kammare och utskott icke ansågs vara för rikligt tillmätt. 1879 hade man emellertid funnit tiden för kort för utskrift av yttrandena med erforderlig noggrannhet. På den grund föreslogs och antogs av kammaren bestämmelse, att yttrandena skulle vara tillgängliga kl. 10 tredje dagen efter sammanträdet. För att icke förlänga justeringstiden minskades tiden för yttrandenas justering av kammarledamöterna till nästföljande tre dagar. 1905 behandlades ånyo frågan om möjligheten att erhålla protokollen snabbare men föranledde ingen ändring. År 1908 förelåg ny motion att minska justeringstiden. Kanslideputerade, till vilka frågan remitterades, föreslogo, att justering skulle äga rum å sjätte i stället för förut sjunde dagen efter sammanträdet, i samband varmed bestämmelsen om protokollens tillgänglighet för genomläsning föreslogs ändrad till tredje dagen efter det de blivit färdigställda. Kanslideputerade framhöllo, att protokollen knappast kunde expedieras så snabbt, att de såsom ofta framhållits såsom ett önskemål kunde komma att vara till någon nytta för tidningarnas referat. Det låge stor vikt vid att protokollen vore riktiga, och kanslideputerade ansågo därför ej skäl att minska tiden alltför mycket. Kanslideputerades förslag bifölls av kammaren. På förslag av riksgäldsfullmäktige ändrades bestämmelserna härom ånyo år 1913, då kammaren ytterligare minskade justeringstiden med en dag genom att minska den tid yttrandena skulle vara för justering tillgängliga med en dag. Inom 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer hade ifrågasatts sådan ändring av ifrågavarande regler, att de stenografiska uppteckningarna skulle vara utskrivna och avlämnade på eftermiddagen å andra dagen efter vederbörande plenum samt att justeringstiden för yttrandena skulle utgå kl. 10 eller 11 f. m. andra söckendagen därefter. Vissa svårigheter, bland annat beträffande stenogrammens utskrivande på den föreslagna tiden, förelågo emellertid för genomförandet av förslaget, och då kommittén ansåg sig sakna möjligheter att bedöma huruvida de lade bestämt hinder i vägen för förslaget, avstod kommittén från att framlägga något förslag i ämnet. Protokollens färdigställande vore emellertid enligt kommitténs mening ofta förenat med långt större tidsutdräkt än som kunde förklaras av nu gällande bestämmelser i ämnet. Förseeningen vore ofta beroende därpå, att utskrifter av anföranden, som inlagts för justering i justeringsrum, av vederbörande talare borttagits därifrån

och vid justeringstidens utgång icke återställts. Därför syntes den anordningen kommittén böra genomföras, att de stenografiska uppteckningarna utskreves i två exemplar, av vilka det ena behölles i kammarens kansli, och, därest talaren icke vid justeringstidens utgång avlämnade sitt anförande justerat, befordrades till tryckning i befintligt skick.

Vid åtskilliga tillfällen ha uppenbarligen på grund av i tidningspressen förekommande uppgifter om glest besatta kammarsammanträden framställts olika förslag för att kontrollera ledamöternas närvaro vid sammanträdena, obehörig bortovaro m. m. Så framställdes 1875, under återropande av bestämmelsen i § 26 mom. 1:o) att ledamot, som undfått ledighet från riksdagsgörö-målen, men utan laga förfall utebliver utöver den för ledigheten bestämda tid, skall böta 10 R:dr för varje dag han sålunda utebliver, förslag om att ledamot efter ledighet skulle till kammarens protokoll anmäla sin återkomst. Kam-maren avtog förslaget, då en sådan bestämmelse vore otjänlig och allenast vore ägnad väcka ogrundade misstankar mot ledamöterna.

År 1879 framfördes nya förslag i berörda avseende. Sålunda föreslogs, att riksdagsman efter ledighet skulle till kansliet anmäla återkomst. Detta förslag avtog av kammaren, därvid från flera håll framhölls det olämpliga i att kansliet skulle kontrollera ledamöterna. Kammaren avtog likaledes förslag om att ekonomideputerade skulle granska riksdagsmannaarvodenas utbetalning, så att icke frånvarande ledamöter komme i åtnjutande därav. Vid behandling av detta förslag framhölls, att granskningen av arvoden åläge riksgäldsfull-mäktige, och för att dessa skulle kunna lättare verkställa denna granskning, beslöt kammaren, att i § 16 mom. 2 införa bestämmelse, att då arvode till kam-marens ledamöter rekvirerades av sekreteraren tillika skulle avlämnas utdrag av kammarens protokoll rörande tiden, när ledamöterna vid riksdagen sig in-ställt. Sedermera väcktes vid 1922 års riksdag förslag om att ledamöternas närvaro vid arbetsplena borde kontrolleras och frånvarande ledamöter mista arvodet. Förslaget avstyrktes och avtog under hänvisning till att kammar-ledamöterna själva borde med ansvarskänsla kunna bedöma, då deras närvaro vore erforderlig.

De långvariga kammarplena ställa ofta stora fordringar på kammarleda-möterna. Vid ett par tillfällen har därför framförts förslag om att begränsa tiden särskilt vid kvällsplenium i kammaren. Så hemställde vid riksdagen 1897 S. A. Hedin i ett särskilt anförande, att kammaren icke måtte fullfölja något aftonplenium längre än till kl. 10 e. m. Frågan bordlades och när den åter-upptogs ändrade förslagsställaren sin hemställan så att efter kl. 10 e. m. icke något nytt ärende borde få upptagas. Från motsidans talare invändes, att det icke vore lämpligt att i detta avseende binda kammaren, men då det vore ett allmänt önskemål att kvällsplena förkortades uttalades förhoppningen bl. a. från vice talmannen, att dessa önskemål skulle kunna tillgodoses i görlig mån. Förslaget avtog efter votering med 130 röster mot 57. Vid riksdagen 1925 väcktes genom motion liknande förslag, därvid yrkades dels att regelbundna av-brott borde ske efter 3 högst 4 timmars session, dels att kvällsplenium ej ut-

sträcktes längre än till klockan 12 midnatt. Vederbörande utskott framhöll, att avbrott för intagande av måltid icke vore nödigt, då ledamöternas närvaro vid plenum hela tiden icke vore ovillkorligen nödvändig. Beträffande kvällsplenum hade utskottet beräknat, att omkring tio plena per riksdag plägade räcka till efter midnatt, och då därvid emellanåt behandlades stora frågor, vars behandling icke borde avbrytas eller kunde uppskjutas, avstyrktes förslaget, vilket även av kammaren avslogs.

Inom 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer har i skrivelse till kamrarnas talmän ifrågasatts införandet av måltidspauser under förmiddagsplena till undvikande av att, såsom fallet då vore, kamrarnas ledamöter i stor utsträckning under pågående förhandlingar avlägsnade sig för intagande av måltid. Kommittén ansåg sig böra, utan att för egen del taga bestämd ståndpunkt till tanken i frågan, till talmännens övervägande framföra tanken på ett anordnande försöksvis av måltidspauser. Därest sådana anordnas, torde enligt kommitténs mening förmiddagsplena böra utsättas till kl. 10 f. m.

Vid en allt för stark arbetsanhopning vid visst eller vissa plena borde enligt kommitténs mening vid behov tillgripas den redan nu i vissa mera sällsynta fall använda utvägen att genom särskilt beslut uppskjuta visst eller vissa ärendens behandling till ett senare plenum än det, å vilket vederbörande fråga enligt nu tillämpad praxis skulle avgöras. Härigenom skulle en jämnare fördelning av arbetsmaterialet på olika plena kunna åstadkommas än vad för närvarande vore fallet. Uppskovsinstitutet borde dock även i fortsättningen endast användas i undantagsfall.

Ett spörsmål, som även vid ett par tillfällen behandlats i kammaren, är bestämmelsen i § 14 beträffande talarplats. 1871 väcktes förslag om att ledamot som erhållit ordet i vissa fall skulle vara skyldig tala från särskild talarplats, men avslag kammaren förslaget. Liknande förslag avslogs även vid riksdagen 1875. Genom motion vid 1925 års riksdag upptogs frågan ånyo. Vederbörande tillfälliga utskott avstyrkte motionen och framhöll, att en hel del olägenheter vore förknippade med att införa bestämmelse om skyldighet att tala från talarplatsen. Särskilt vid avgivande av repliker och kortare anföranden funnes det ingen anledning för vederbörande talare att tala från särskild talarplats.

1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer ansåg sig böra ifrågasätta införandet av ett stadgande om skyldighet för kammarledamöter att såsom regel yttra sig från talarstolen. En dylik regel skulle för kamrarnas ledamöter och stenografer samt för åhörarna på läktarna underlätta ett tydligt uppfattande av anförandena. Kommittén föreslog därför, att talare endast för avgivande av replik borde medgivas rätt att yttra sig från den plats, han innehade i kammaren.

Kommittén anförde vidare, att talmannens uppgifter såsom ledare av kammarens förhandlingar vore i grundlag synnerligen vagt angivna. I § 51 riksdagsordningen vore i detta hänseende endast stadgat, att talmannen vid kammarens sammanträden skall föredraga ärendena, upptaga, reda och framställa

de yttrade meningarna, göra propositioner för besluts fattande och vidmakthålla ordning. Denna brist på klara föreskrifter beträffande talmännens uppgift och befogenheter hade medfört, att talmannens ställning blivit mycket grannlaga. Enligt kommitténs mening skulle det vara av stort värde, om talmannen mera än vad nu är fallet öppet ingrepe jämväl i direkt syfte att hålla debatterna inom rimliga gränser. I syfte att giva talmannen ökat stöd härtill samt för åtgärder till upprätthållande av stillhet och ordning under överläggningarna — ett stöd som från de senaste talmännens sida också ansetts vara önskvärt — förordade kommittén, att i ordningsstadgan resp. arbetsordningen intoges en bestämmelse av innehåll, att talmannen borde verka för att överläggningarna icke oskäligt förlängdes samt vaka däröver, att under överläggningarna stillhet och ordning rådde i samlingssalen, ävensom i detta hänseende inför kammaren göra de föreställningar, till vilka han funne anledning.

I anledning av kommitténs förslag yrkades i motion inom första kammaren vid 1932 års riksdag bl. a. bibehållande av gällande bestämmelse angående talarplats och i anslutning till kommitténs förslag införandet av en bestämmelse om stillhet och ordning i samlingssalen under kammarens överläggningar samt plikt för talmannen att vaka häröver. Då motionen i sin helhet berörde frågan om riksdagens arbetsformer och var väckt i anledning av den kungl. propositionen, nr 105, i ämnet, som remitterats till konstitutionsutskottet, hänvisades även motionen i sin helhet till konstitutionsutskottet. Utskottet fann sig emellertid icke vara behörigt framställa förslag i ämnet under annan förutsättning än att de ifrågasatta bestämmelserna ansåges böra inflyta i de reglementariska föreskrifterna för riksdagen och icke i ordningsstadga resp. arbetsordning. Då utskottet emellertid icke ansåg sig kunna ansluta sig till en dylik uppfattning, avstyrkte utskottet förslagen utan att ingå i saklig prövning av desamma. Utskottets hemställen bifölls.

Utöver de här ovan berörda frågor, vilka föranlett ändringar i ovannämnda §§ 15 och 16, hava följande ändringar vidtagits i arbetsordningen.

Vid riksdagen 1884 beslöt kammaren ändra bestämmelsen i § 1 angående tiden för kammarens första sammanträde från kl. 10 till kl. 11 f. m. i överensstämmelse med vad som gällde för första kammaren.

I berörda § 1 ävensom i § 2 företogs vidare 1900 ändringar, vilka föranledes av då genomförda ändringar i §§ 32 och 33 riksdagsordningen, avseende förenkling i sättet för riksdagsfullmakternas utfärdande och granskning.

I sistnämnda, §§ 1 och 2, ävensom §§ 3 och 4, infördes vid riksdagen 1922 ändringar, föranledda av ändringar i riksdagsordningen, varigenom kamrarna själva skulle välja talmän och vice talmän. I samband därmed företogs en mindre ändring i § 15.

I § 7 ha företagits ändringar 1909 och 1925. Ändringen år 1909 föranledes av företagna ändringar i § 53 regeringsformen och § 37 riksdagsordningen, varigenom proportionellt valsätt till riksdagsutskotten infördes, samt ändringen år 1925 av i riksdagsordningen införd bestämmelse, att för varje statsrevisor skall utses suppleant.

§ 8 undergick ändring år 1922 i samband med införande av bestämmelser i grundlagen angående inrättande av utrikesnämnden.

Slutligen ha bestämmelserna i § 22 arbetsordningen undergått en förändring i samband med införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar år 1925. Bestämmelserna angående öppen omröstning infördes i § 11 i reglementariska föreskrifter för riksdagen, och härutinnan gälla således samma regler för båda kamrarna. Omnämnda § 22, som gällde all omröstning inom kammaren, skulle således efter 1925 endast komma att gälla för de fall, då slutna omröstning till beslut eller val skulle företagas. Denna förändring vidtogs genom att i paragrafens text införa ordet »slutna» före omröstning.

U t s k o t t e t. I enlighet med det utskottet av kammaren lämnade uppdraget har utskottet haft till övervägande frågan om en allmän revision av arbetsordningen. Därvid har befunnits önskvärt att så långt möjligt söka erhålla överensstämmelse mellan arbetsordningen och första kammarens ordningsstadga, och för detta ändamål har utskottet haft överläggningar med första kammarens tredje tillfälliga utskott, vilket av första kammaren tillsatts med uppdrag att bland annat överväga en revision av sistnämnda kammarens ordningsstadga. Vid dessa överläggningar har enighet vunnits om att mot varandra svarande bestämmelser i dessa för vardera kammaren enskilt gällande ordningsregler borde införas i paragrafer och moment med samma ordningsnummer, att i sak överensstämmande regler borde utformas på enahanda sätt samt att i den mån icke särskilda skäl syntes böra föranleda annat även de materiella reglerna borde bringas i överensstämmelse med varandra.

Det av utskottet efter dessa överläggningar uppgjorda förslaget till ny arbetsordning för andra kammaren och det av första kammarens utskott upprättade motsvarande förslaget för första kammarens del avvika till innehåll och form icke från varandra beträffande andra stadganden än § 1 mom. 2, § 2 mom. 2 stycke 2, § 5, § 6 mom. 1, § 7 mom. 3, § 10 mom. 1 och 3, § 18 mom. 4, § 21 samt § 24 mom. 1 och 3.

Strävandena att ernå största möjliga överensstämmelse mellan de för vardera kammaren gällande ordningsreglerna ha medfört vissa delvis formella jämkningar i den föreslagna arbetsordningens formulering i förhållande till den nu gällande. Dessa jämkningar torde i allmänhet icke vara av beskaffenhet att tarva närmare motivering.

Vad angår rubriken på det nu utarbetade förslaget har utskottet för att vinna överensstämmelse med den för första kammaren gällande ordningsstadgan föreslagit, att rubriken ändras till »ordningsstadga för riksdagens andra kammare». I sak torde rubrikerna utsäga ungefär detsamma. Då nuvarande arbetsordning antogs av andra kammaren, förelåg förslag om att rubriken skulle bestämmas till »Reglementariska föreskrifter för riksdagsgöromålen och ordningen hos Andra Kammaren», men antogs icke detta förslag.

Beträffande de särskilda paragraferna lämnas här nedan redogörelse.

§§ 1—6. Var och en av dessa paragrafer i förslaget svarar mot en paragraf med motsvarande ordningsnummer i gällande arbetsordning. De jämknin-

gar i formuleringen, som vidtagits, äro huvudsakligen endast av formell natur och torde icke behöva närmare motiveras.

I § 7 har mom. 3 uteslutits, då motsvarande bestämmelse finnes i § 8 reglementariska föreskrifter för riksdagen. Vidare har införts stadgande, att suppleanternas antal i de ständiga utskotten skall vara lika med ledamöternas, därest icke kammaren annorlunda beslutar. I samband härmed ha även såsom mom. 2 införts bestämmelser om suppleanter vid utseende av nämnd eller valmän.

§§ 8 och 9 äro endast formellt omredigerade.

I § 10 har bestämmelsen om tid för anslag av eftermiddagsplenium flyttats från kl. 1 till 2 e. m., vilket torde vara ur flera synpunkter lämpligt och varigenom överensstämmelse vunnits med ordningsstadgan för första kammaren. Härjämte har införts bestämmelse om att sådant anslag jämväl skall uppsättas i kammarens samlingssal.

§ 11 motsvarar nuvarande § 12 i arbetsordningen.

§ 12. Mom. 1 och 4 i denna paragraf motsvara § 13 i gällande arbetsordning.

Sedan riksdagen för sin del antagit det vilande förslaget till ändrad lydelse av bl. a. § 52 riksdagsordningen,¹ innebärande bl. a. införande av replikrätt, böra efter grundlagsförslagets definitiva genomförande närmare föreskrifter om replikrättens begränsning m. m. finnas i ordningsstadgan. Utskottet föreslår införande av ett stadgande i förevarande paragraf i förslaget till ordningsstadga (mom. 2) reglerande replikrätten. Replik med brytande av den vanliga talarordningen torde endast böra få ifrågakomma efter talmannens beprövande samt böra begränsas till ett kort genmäle, innefattande upplysning eller rättelse på högst två minuter.

Det tillämpade förfarandet att ledamot av kammaren utan iakttagande av föreskrifter i § 52 riksdagsordningen och nuvarande § 13 i arbetsordningen angående ordningsföljden mellan kammarledamöter, som anmält sig till yttrande, äger rätt att under pågående överläggning instämma med näst föregående talare har utskottet ansett lämpligt fastslå i kammarens ordningsstadga. Bestämmelse härom har därför införts i förevarande paragraf, mom. 3.

Utskottet har vidare funnit sig böra föreslå införandet av en bestämmelse i förevarande paragraf (mom. 5) därom, att reservation enligt § 60 riksdagsordningen av den som varit närvarande i kammaren vid besluts fattande bör anmälas omedelbart härefter i likhet med vad som numera gäller bl. a. enligt kommunallagarna.

§ 13. Denna paragraf i förslaget svarar mot § 14 i gällande arbetsordning. I mom. 2 ha dock införts bestämmelser angående talarplats för statsrådsledamot i enlighet med vad som nu gäller i praxis. I anledning av det av 1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer framlagda förslaget om införande av bestämmelse i arbetsordningen för andra kammaren om obli-

¹ Det av riksdagen för dess del antagna förslaget till ändrad lydelse av § 52 stycke 2 i riksdagsordningen lyder sålunda:

En var yttrar sig i den ordning, han därtill sig anmält och uppropad bliver. Dock må ledamot, som under överläggningen i en fråga redan yttrat sig, på sätt kammaren särskilt föreskriver, kunna för kort genmäle till en efterföljande talare erhålla ordet omedelbart efter denne.

gatoriskt begagnande av särskild talarstol har utskottet övertägt denna fråga. Ehuru utskottet bl. a. med hänsyn till det utbredda bruket bland kammarens ledamöter att tala från de platser, de innehava i kammaren, icke ansett sig för närvarande kunna förorda en dylik obligatorisk bestämmelse, har utskottet dock i sitt förslag sökt giva uttryck åt ett visst företräde för användandet av särskild talarstol framför vederbörandes plats i samlingssalen. Utskottet, som understryker önskvärdheten av att talare mer än hittills varit vanligt begagnar den särskilda talarstolen i stället för sin plats i samlingssalen, vill i detta sammanhang erinra om riksdagens besparingskommittés uttalande, att, därest riksdagens ledamöter i större utsträckning än hittills framförde sina yttranden från den särskilda talarstolen, en inskränkning i stenografernas antal skulle kunna göras, varigenom en kostnadsbesparing kunde ernås.

1930 års kommitté för reformering av riksdagens arbetsformer har förordat införandet av bestämmelser om ordning och stillhet under överläggningarna i kammaren. Ehuru talmannen även med nu gällande bestämmelser äger befogenhet och möjlighet att förhindra sorl eller oro i kammaren, har utskottet likväl ansett lämpligt att i paragrafens tredje moment i likhet med vad som skett beträffande första kammarens ordningsstadga föreslå införande av bestämmelse, att, medan talare har ordet eller eljest förhandlingar pågå, ordning och stillhet bör råda i samlingssalen, detta i syfte att giva ökade möjligheter för talmannen att förhindra högljudda samtal och dylikt, som försvåra för såväl kammarledamöter som åhörare att kunna tydligt uppfatta förhandlingarna.

§ 14. Denna paragrafs 1 och 2 mom. svara mot § 15 mom. 1, 2, 3 och 4 i gällande arbetsordning. Utskottet har övertägt frågan om bestämmelsernas ändring i syfte att påskynda kammarprotokollens tryckning, men bl. a. med hänsyn till den minskning av stenografernas antal, som av besparingsskäl vidtagits innevarande riksdag, ej ansett sig böra framställa förslag om annan ändring, än att de stenografiska uppteckningarna av kammarledamöternas anföranden skola avlämnas i två exemplar i kansliet. Av dessa bör det ena behållas i kansliet och, därest talare icke vid justeringstidens utgång justerat sitt anförande, befordras till tryckning i befintligt skick. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det vid föregående års riksdag beslutade tillägget till § 13 i reglementariska föreskrifter för riksdagen, enligt vilket kanslideputerade skola vaka över riksdagshandlingarnas skyndsamma tryckning.

I första momentets andra stycke har införts bestämmelse om sättet för justering av kammarens vid riksdagens slut ännu ojusterade protokoll.

I praxis göres, efter särskilt beslut för varje fall av kammaren, ej anteckning till protokollet av vad som yttrats vid förhandlingar inom lyckta dörrar enligt § 56 riksdagsordningen. Denna praxis synes utskottet nu böra befastas genom en uttrycklig regel, varigenom undvikes att kammaren för varje särskilt fall behöver fatta dylikt beslut, varför utskottet föreslår, att bestämmelse här om införes såsom mom. 3 i förevarande paragraf.

§§ 15 och 16 motsvara § 16 första momentet resp. § 17 i gällande arbetsordning. Beträffande mom. 2 i nuvarande § 16 har detta blivit överflödigt. då

riksdagsmännens arvode nu regleras enligt särskild stadga och de kontrollbestämmelser härutöver, som kunna anses erforderliga, införts i förslagets § 24.

§ 17 motsvarar §§ 11 och 18 i gällande arbetsordning. Med hänsyn till att det understundom inträffat, att motionär vidtagit ändringar i avlämnad motion utan kammarens samtycke, men ett dylikt förfaringsätt, som i flera hänseenden kan medföra olägenheter, icke bör tillåtas, anser utskottet, att en bestämmelse om förbud härför bör intagas i paragrafen.

§ 18 motsvarar § 19 i gällande arbetsordning. Paragrafen har dels omredigerats för att vinna överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i första kammarens ordningsstadga, dels ock undergått ett par sakliga förändringar. I mom. 1 har införts bestämmelse om vilka föredragningsämnen, som få förekomma, och har därvid hänvisats till uppräkningsen i § 2 reglementariska föreskrifter för riksdagen. Enligt § 52 riksdagsordningen äger varje ledamot rätt att fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under överläggning komma, och om lagligheten av allt, som inom kammaren sig tilldrager. Föredragningsämnen äro emellertid endast de, som enligt ovannämnda bestämmelse blivit i berörda § 2 reglementariska föreskrifter uppräknade, och i andra ämnen kan väl överläggning tänkas, men beslut får icke fattas i annat än föredragningsämnen. Utskottet har utslutit hänvisningen till reglementariska föreskrifter beträffande ordningen mellan ärendena, då denna hänvisning torde vara överflödig.

Utskottet har ansett lämpligt att i denna paragraf införa ett nytt stadgande, stående i överensstämmelse med gällande praxis, om att föredragningslista ej erfordras för sammanträde, varom i § 56 riksdagsordningen sägs.

§§ 19 och 20 motsvara §§ 20 och 21 i gällande arbetsordning. De hava endast undergått vissa formella jämkningar.

§ 21. Denna paragraf motsvarar § 22 i gällande arbetsordning. Mom. 1 är oförändrat. I mom. 2 ha inarbetats bestämmelserna i § 15 mom. 5 och 6 angående protokoll vid valförrättning. För att ernå överensstämmelse med första kammarens ordningsstadga torde sistnämnda bestämmelser böra utgå ur § 15, och deras naturliga plats är givetvis i förevarande paragraf. § 22 mom. 3 har av utskottet såsom överflödigt utslutits. Genom de föreslagna bestämmelserna i § 21 kommer förfarandet vid slutet omröstning till beslut och val att regleras. Såsom förut i historiken framhållits, finnas bestämmelser angående öppen omröstning i § 11 reglementariska föreskrifter för riksdagen. Utskottet har därför icke ansett anledning föreligga att i detta förslag införa bestämmelser angående den öppna omröstningen, då dessa bestämmelser i allt fall måste huvudsakligen hänvisa till omförmälda § 11 reglementariska föreskrifter.

§ 22 motsvarar § 23 i gällande arbetsordning.

§ 23. Denna paragraf motsvarar § 24 i gällande arbetsordning. En jämkning i förhållande till nuvarande formulering har vidtagits med hänsyn till att lagen den 1 mars 1830 för åhörare vid riksståndens sammanträden torde få anses upphävd genom strafflagens promulgationsbestämmelser.

§ 24. Paragrafen motsvarar § 25 i gällande arbetsordning. I paragrafens mom. 2 har införts en bestämmelse, som hämtats från första kammarens ordningsstadga och vilken, med hänsyn till de nya i vissa hänseenden skärpta

bestämmelserna i fråga om riksdagsmännens rätt till arvoden, torde vara väl motiverad. Av samma skäl har införts bestämmelse om att i förteckningen över ledigheter varje gång noggrant skall angivas tiden för bortovarons början och slut.

I mom. 4 i förevarande paragraf har införts en bestämmelse, som nödvändiggjorts på grund av bestämmelserna i stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande. Denna bestämmelse motsvarar i viss mån den bestämmelse, som i gällande arbetsordning finnes i § 16 mom. 2 och vilken såsom förut närmare framhållits infördes vid 1879 års riksdag.

Bestämmelserna i § 26 gällande arbetsordning hava blivit överflödiga genom antagande av nyssberörda stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande.

§ 25. Denna paragraf motsvarar § 27 i gällande arbetsordning.

Med hänsyn till att föreskriften i föreliggande förslag rörande replikrätten är direkt beroende av en av riksdagen för dess del antagen men ännu icke av Kungl. Maj:t stadfäst och gillad bestämmelse i ämnet i § 52 riksdagsordningen, bör tidpunkten för den nya ordningsstadgans ikraftträdande göras beroende av ikraftträdandet av det av riksdagen för dess del antagna, vilande grundlagsförslaget.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagens andra kammare, under förutsättning att det av riksdagen för dess del antagna, vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 81 och 82 regeringsformen samt §§ 34, 36, 37, 39—41, 44, 52, 54, 55, 60, 79 och 80 riksdagsordningen varder av Konungen stadfäst och gillat, måtte, med upphävande av arbetsordningen för riksdagens andra kammare den 13 april 1867 med de därefter och sist vid riksdagen år 1925 gjorda förändringar, antaga följande förslag till

Ordningsstadga

för

Riksdagens andra kammare.

§ 1.

1:o. Kammaren sammanträder utan föregående kallelse varje riksdags första söckendag klockan 11 förmiddagen.

2:o. Den ledamot, som enligt § 33 riksdagsordningen äger att, innan val av talman och vice talmän skett, föra ordet i kammaren, anmodar tvenne eller flera av övriga ledamöter att tills vidare föra protokollet.

§ 2.

1:o. Vid första sammanträdet föredrages inkommen berättelse om förloppet av den i § 32 riksdagsordningen omförmälda fullmaktsgranskning och anstäl-

les upprop av kammarens samtliga ledamöter. Finnes någon eller några frånvarande, skall sådant i protokollet antecknas.

2:o. Förste vice talmannens plats i samlingssalen är till höger om, andre vice talmannens till vänster om talmansbordet.

Övriga ledamöter intaga plats i samlingssalen i följande ordning:

1.	Riksdagsmännen från	Stockholms	stad;
2.	»	»	län;
3.	»	Uppsala	»
4.	»	Södermanlands	»
5.	»	Östergötlands	»
6.	»	Jönköpings	»
7.	»	Kronobergs	»
8.	»	Kalmar	»
9.	»	Gotlands	»
10.	»	Blekinge	»
11.	»	Kristianstads	»
12.	»	Malmöhus	»
13.	»	Hallands	»
14.	»	Göteborgs och Bohus	»
15.	»	Älvsborgs	»
16.	»	Skaraborgs	»
17.	»	Värmlands	»
18.	»	Örebro	»
19.	»	Västmanlands	»
20.	»	Kopparbergs	»
21.	»	Gävleborgs	»
22.	»	Västernorrlands	»
23.	»	Jämtlands	»
24.	»	Västerbottens	»
25.	»	Norrbottens	»

För statsrådets ledamöter skola särskilda platser vara anordnade.

§ 3.

Förteckning över kammarens ledamöter efter den ordning, vari de hava sin plats i samlingssalen, skall genom kansliets försorg skyndsamt till trycket befordras.

§ 4.

För alla val bestämmer kammaren tid, såvida ej därom finnes särskilt stadgat.

§ 5.

Kammaren utser tre ledamöter att handhava vården om kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 6.

1:o. De ledamöter, vilka enligt § 35 riksdagsordningen av kammaren utses för att jämte talmannen tillsätta kammarens betjäning, skola till antalet vara åtta.

2:o. Vid tillsättande av kammarens betjäning för sekreteraren protokoll. Protokollet skall vid kammarens nästföljande sammanträde uppläsas.

§ 7.

1:o. Val av ledamöter i de ständiga utskotten skola företagas i den följd, vari utskotten i § 37 riksdagsordningen finnas uppräknade; i enahanda ordning utses suppleanter till ett antal, som, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, skall motsvara de ordinarie ledamöternas.

2:o. Då kammaren utser nämnd eller valmän, skola suppleanter, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, väljas till antal, motsvarande fjärdedelen av de ordinarie ledamöternas. Det röstetal, suppleanterna vid valet undfått, bestämmer ordningen för deras inkallande. Vad i detta moment sägs, gäller icke utrikesnämnden.

3:o. Då i kammaren förrättat val är av beskaffenhet, att motsvarande val bör av första kammaren företagas, skall underrättelse om valets utgång sistnämnda kammare ofördröjligen meddelas.

4:o. Val av revisorer och suppleanter jämlikt §§ 72 och 73 riksdagsordningen verkställas samtidigt och med begagnande av sådana valsedlar, som bilagda formulär nr 1 utvisar.

Varje valsedel skall å sedelns vänstra sida upptaga sex namn. Namnen skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva revisorsvalet. För suppleantvalet uppföres i motsvarande rum å sedelns högra sida ett namn för vart och ett av de för revisorsvalet upptagna namnen.

§ 8.

Utgången av kammarens val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden skall hos Konungen skyndsamt anmälas.

§ 9.

Den, som blivit utsedd till ledamot eller suppleant i utskott, må ej utan kammarens bifall undandraga sig sådant uppdrag.

§ 10.

1:o. Kallelse till sammanträde skall anslås i nedre förstugorna till riksdagens hus och på de platser i övrigt, talmannen bestämmer, samt skall, där så ske kan, införas i en eller flera av de större, dagligen utkommande tidningarna. Om, under sammanträde på förmiddagen, dess fortsättning på eftermiddagen prövas nödig, bör anslag därtill ske före klockan 2 på dagen, och kammaren därom av talmannen underrättas. Anslag till sådant sammanträde bör ske jämväl i kammarens samlingssal.

2:o. Skall, enligt förut fattat beslut, vid sammanträde val eller gemensam omröstning förrättas, bör sådant i kallelsen tillkännagivas.

3:o. Skall sammanträde för ärende, varom i § 56 riksdagsordningen sägs, hållas inom lyckta dörrar, varde till sammanträdet kallelse utfärdad på sätt talmannen bestämmer. Vid sådant sammanträde får annat ärende ej förekomma.

§ 11.

Tillfälligt utskott sammankallas första gången av talmannen. Ej må sådant utskott sammanträda å tid, då kammaren är samlad.

§ 12.

1:o. Ledamot, som vill inför kammaren yttra sig, begär ordet av talmannen och uppropas i den ordning, han därtill anmält sig. Hava två eller flera samtidigt begärt ordet, bestämmer talmannen ordningen dem emellan.

2:o. Utan hinder av vad i 1 mom. stadgas, må ledamot, som under överläggningen i en fråga redan yttrat sig, kunna efter talmannens beprövande för kort genmäle, innefattande upplysning eller rättelse, i anledning av en efterföljande talares anförande erhålla ordet under högst två minuter omedelbart efter sådan talare.

3:o. Oberoende av ordningen mellan kammarens övriga ledamöter äger ledamot rätt att under överläggningen i ett ämne utan angivande av skäl instämma med närmast föregående talare.

4:o. Vill någon av statsrådets ledamöter begagna sig av den i § 53 riksdagsordningen omförmälda rätt för dem att deltaga i överläggningarna, skall han därom göra anmälan hos talmannen och erhåller då ordet, oberoende av ordningen kammarens ledamöter emellan.

5:o. Reservation enligt § 60 riksdagsordningen emot kammarens beslut bör av närvarande ledamot omedelbart efter beslutets fattande anmälas.

§ 13.

1:o. Ledamot, som yttrar sig inför kammaren, skall tala stående från den särskilda plats, som är för talare bestämd, eller från den plats, han i samlingsalen innehar.

2:o. Statsrådsledamot, som i denna sin egenskap erhåller ordet, skall tala stående från någon av de platser, som för statsrådets ledamöter äro anordnade i kammaren, eller ock från den särskilda plats, som är bestämd för talare.

3:o. Medan talare har ordet, eller eljest förhandlingar pågå, bör ordning och stillhet råda i samlingsalen.

§ 14.

1:o. Vid kammarens sammanträde för sekreteraren under talmannens in-seende protokoll, upptagande överläggningsämnen, namnen å dem, som yttra sig, talmannens yttranden och propositioner, utgången av omröstning, där sådan äger rum, och kammarens beslut. Detta protokoll skall å femte söckenda-

gen därefter, om kammaren då sammanträder, eller, i motsatt händelse, vid kammarens näst därefter inträffande sammanträde av sekreteraren uppläsas samt, sedan kammaren godkänt detsamma, förses med talmannens anteckning därom.

Justeringen av kammarens vid riksdagens slut ojusterade protokoll verkställas inför kammarens å riksdagsorten tillstädesvarande ledamöter. Tillkännagivande om tiden för justeringen införes i de tidningar, där kammarens sammanträden eljest meddelas.

2:o. Yttranden, som ledamöter vid kammarens sammanträde avgiva, skola, så vitt ske kan, ordagrant av särskilda, för sådant ändamål anställda tjänstemän uppptecknas och sist tredje dagen därefter klockan 10 förmiddagen, försedd med uppsättarens namnteckning, i två exemplar avlämnas i kammarens kansli, där de till andra söckendagen därefter klockan 12 middagen böra finnas för genomläsning tillgängliga. Ledamot, som före utgången av nämnda tid justerar sitt yttrande, bör därå göra anteckning om verkställd justering; annan ledamot dock obetaget att påkalla särskild justering därav inför kammaren vid det i 1 mom. omförmälda tillfälle. Har ledamot icke inom stadgad tid justerat sitt yttrande, anses detsamma ändock såsom av honom justerat. Yttrandena böra därefter med protokollet ofördröjligen till trycket befordras.

3:o. Hålles sammanträde, varom i § 56 riksdagsordningen sägs, inom lyckta dörrar, må ej anteckning till protokollet ske av vad därvid yttrats.

§ 15.

1:o. Sekreteraren har att ansvara för vården av inkomna handlingar, till expedition befordra kammarens beslut samt utöva tillsyn över kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

2:o. Vid förfall för sekreteraren bestridas hans göromål av den, som talmannen därtill utser.

§ 16.

Talmannen meddelar, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som finnas nödiga för ordningen och arbetet inom kammarens kansli.

§ 17.

1:o. Motion bör avlämnas i två exemplar, av vilka det ena bilägges kammarens protokoll och det andra överlämnas till vederbörande utskott. Ändring i avlämnad motion får ej ske utan kammarens samtycke.

2:o. Över alla i kammaren väckta motioner samt dit inkomna ärenden skall föras dagbok, som alltid bör finnas i kansliet tillgänglig.

§ 18.

1:o. Föredragningsämnen i kammaren äro endast sådana ärenden, som omförmälas i § 2 reglementariska föreskrifter för riksdagen.

2:o. Har kammaren i avseende å något ärendes föredragning fattat sär-

skilt beslut, anmärkes sådant å föredragningslistan, och göres däri jämväl vid varje ärende anteckning om skedd bordläggning.

Bland utskottsbetänkanden skola, där ej kammaren särskilt annorlunda beslutar, de, som vid ett kammarens sammanträde bordläggas första gången, uppföras främst och de, som då bordläggas andra gången, sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

3:o. Föredragningslistan skall, jämte tillhörande handlingar, alltid mellan sammanträdena vara tillgänglig i kammarens kansli.

4:o. Föredragningslista bör före varje sammanträde anslås i samlings-salen och på de platser i övrigt, talmannen bestämmer, samt i tryck utdelas till kammarens ledamöter.

5:o. För sammanträde, varom i § 56 riksdagsordningen sägs, erfordras ej föredragningslista.

§ 19.

1:o. Ärende, vari utskott avgivit betänkande, bör, så vitt ske kan, icke till slutligt avgörande företagas, med mindre kammarens ledamöter därförinnan fått emottaga tryckta exemplar av betänkandet.

2:o. Därest ledamot, som ämnar framställa förslag till ändring av vad utskott i något ärende hemställt, tillika åstundar, att hans ändringsförslag varder tryckt och bland kammarens ledamöter utdelat, innan ärendet till slutligt avgörande förekommer, äger han att, med uteslutande av bevisningsgrunder, skriftligen uppsätta och till riksdagens kansli ingiva sitt ändringsförslag så tidigt, att tryckning därav före ärendets avgörande kan medhinnas. I sådan händelse må förslaget efter talmannens beprövande tryckas och utdelas i enahanda ordning som utskottets betänkande.

§ 20.

Åskar utom föredragningslistan ledamot av kammaren att få till ledamot av statsrådet framställa spörsmål, skall han avlämna detsamma skriftligen uppställt och av bestämt innehåll. Kammaren beslutar, utan föregående överläggning, huruvida spörsmålet må framställas eller icke. I förra händelsen låte talmannen vederbörande statsråd ofördröjligen undfå del av spörsmålet.

§ 21.

1:o. Då sluten omröstning till beslut eller val skall företagas, böra fyra ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet, två för att biträda vid röstsedlarnas öppnande och granskning samt två för att jämte sekreteraren över valet eller omröstningen föra särskilda anteckningar. När därvid upprop av ledamöterna anställes, bör varje ledamot i den ordning, vari hans namn uppropas, framträda till talmansbordet och till talmannen avlämna sin röstsedel. Ej må i annan än nu stadgad ordning röstsedel avlämnas.

2:o. Sedan samtliga avlämnade röstsedlar, som godkänts, blivit av talmannen upplästa och av sekreteraren jämte de tvenne för sådant ändamål ut-

sedda ledamöter antecknade, jämföras de över omröstningen eller valet förda anteckningar. Omedelbart härefter skall vid omröstning till beslut talmannen tillkännagiva för kammaren omröstningens utgång samt vid val sekreteraren därom upprätta och justera protokoll, vari de valdes namn införas i den ordning, efter vilken de tilldelats plats vid valet. Utgången av valet meddelas kammaren genom uppläsning och justering av omförmälda protokoll. Den av sekreteraren över valet förda anteckning skall med hans underskrift bestyrkas samt därefter fogas vid valprotokollet för att jämte detta förvaras.

§ 22.

1:o. Kammarens förhandlingar skola vara offentliga. I fråga om åhörarnas tillträde till läktarna äger talmannen meddela nödiga föreskrifter.

2:o. Yrkar ledamot, att kammarens överläggning i något ärende må inom lyckta dörrar hållas, och finner kammaren skäligt därtill lämna bifall, skola på talmannens tillsägelse läktarna genast utrymmas.

§ 23.

Till ordningens vidmakthållande å läktarna äger talmannen utfärda nödiga föreskrifter, vilka på lämpliga ställen anslås.

Den som bryter emot dessa föreskrifter, varde genast avlägsnad. Uppstår eljest oordning, äger talmannen eller, innan talman blivit vald, ordföranden förordna om samtliga åhörarens avlägsnande.

Gör någon, vilken såsom åhörare bevisar kammarens överläggningar, sig skyldig till våldsgärning eller eljest till störande uppträdande av beskaffenhet att föranleda ansvar enligt allmän lag eller särskild författning, skall överträdelsen av talmannen hos riksdagens justitieombudsman för laglig beivran anmälas.

§ 24.

1:o. Ledamot, som önskar erhålla ledighet från riksdagsgöromålen, skall därom göra framställning hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande av ledighet utöver nämnda tid. Är den, som ledighet undfått, ledamot av utskott, skall genom kammarens kansli underrättelse därom meddelas utskottets ordförande.

2:o. Är ledamot av laga förfall hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, skall han därom göra anmälan hos kammaren, därvid förfallet bör vara behörigen styrkt.

3:o. Över de kammarens ledamöter, vilka åtnjuta ledighet eller hava behörigen styrkt laga förfall, skall förteckning vara att i kansliet tillgå. I förteckningen skall för varje gång noggrant angivas tiden för bortovarons början och slut.

4:o. Skall enligt stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppdragets fullgörande ledamot gå förlustig viss del av arvudet eller vidkännas

avdrag å detsamma, åligger det sekreteraren att därom ofördröjligen under-
rätta riksgäldskontoret.

§ 25.

Denna ordningsstadga tjänar till efterlevnad, intill dess kammaren, uppå
därom i vederbörlig ordning gjord framställning, beslutar ändring i eller till-
lägg till densamma. Sådant beslut länder genast till efterrättelse, därest ej
kammaren annorlunda förordnar.

Stockholm den 12 juni 1933.

På utskottets vägnar:

E. O. MAGNUSSON.

Närvarande: Herrar *Magnusson* i Tumhult, *Hallén*, *Persson* i Trången, *Holm-
ström*, *Eriksson* i Stockholm, *Olsson* i Mora, *Bäcklund* och *Lundqvist* i Rotebro.

Bilaga till andra kammarens ordningsstadga § 7, 4:o.

Formulär 1.

**Formulär till valsedel vid val av riksdagens revisorer och deras
suppleanter.**

Reservationer:

1:o) Beträffande § 13:

av herrar *Holmström* och *Eriksson* i Stockholm, som ansett, att paragrafens första moment bort erhålla följande lydelse:

§ 13.

1:o. Ledamot, som yttrar sig inför kammaren, skall tala stående från den särskilda plats, som är för talare bestämd.

2:o) Beträffande § 24:

av herr *Holmström*, som ansett, att paragrafens första moment bort erhålla följande lydelse:

§ 24.

1:o. Ledamot, som önskar erhålla ledighet från riksdagsgöromålen, skall därom göra framställning hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande av ledighet utöver nämnda tid.

Bilaga.

Arbetsordning

för

Riksdagens andra kammare,

*gillad och antagen den 13 april 1867;
med de därefter och sist vid riksdagen år 1925
gjorda förändringar.*

§ 1.

1:o. Kammaren sammanträder utan föregående kallelse varje riksdags första söckendag klockan 11 förmiddagen.

2:o. Den ledamot, som enligt riksdagsordningens 33 § äger att, innan val av talman och vice talmän skett, föra ordet i kammaren, anmode tvenne eller flera av övriga ledamöter att tillsvidare föra protokollet. (1884, 1900, 1922.)

§ 2.

1:o. Vid första sammanträdet föredrages inkommen berättelse om förloppet av den i riksdagsordningens 32 § omförmälda fullmaktsgranskning och anställes upprop av kammarens samtliga ledamöter. Finnes någon eller några frånvarande, varde sådant i protokollet antecknat.

2:o. Ledamöterna intage och bibehålle plats i samlingssalen i följande ordning:

1.	Riksdagsmännen från Stockholms	stad;
2.	»	län;
3.	»	»
4.	»	Uppsala
5.	»	Södermanlands
6.	»	Östergötlands
7.	»	Jönköpings
8.	»	Kronobergs
9.	»	Kalmar
10.	»	Gotlands
11.	»	Blekinge
12.	»	Kristianstads
13.	»	Malmöhus
14.	»	Hallands
15.	»	Göteborgs och Bohus
16.	»	Älvsborgs
17.	»	Skaraborgs
18.	»	Värmlands
19.	»	Örebro
20.	»	Västmanlands
21.	»	Kopparbergs
22.	»	Gävleborgs
23.	»	Västernorrlands
24.	»	Jämtlands
25.	»	Västerbottens
		Norrbottens

Förste vice talmannens plats är till höger och andre vice talmannens plats till vänster om talmansbordet. Särskilda sittplatser skola utses för Konungens rådgivare. (1900, 1922.)

§ 3.

Förteckning över kammarens samtliga ledamöter efter den ordning, vari de innehava plats i samlingssalen, skall skyndsamt till trycket befordras. (1922.)

§ 4.

För alla val bestämme kammaren tid, såvida ej därom finnes särskilt stadgat. (1922.)

§ 5.

Kammaren utvälje tre ledamöter att handhava vården om kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 6.

1:o. De ledamöter, vilka, enligt riksdagsordningens 35 §, äga att jämte talmannen, efter samråd med sekreteraren, tillsätta kammarens betjäning, skola vara åtta till antalet.

2:o. Vid tillsättande av kammarens betjäning före sekreteraren protokoll. Yppas därvid skiljaktiga meningar eller finnes vad sekreteraren tillstyrker avvika från flertalets åsikt, varde sådant i protokollet antecknat. Protokollet skall vid kammarens nästpåföljande sammanträde uppläsas.

§ 7.

1:o. Val av ledamöter i de ständiga utskotten skola företagas i den ordning, vari de i regeringsformens 53 § och riksdagsordningens 37 § finnas uppräknade. I enahanda ordning utses suppleanter till så stort antal kammaren beslutar.

2:o. Där de i kammaren förrättade val äro av beskaffenhet, att motsvarande val böra av första kammaren företagas, skall underrättelse om utgången av kammarens val ofördröjligen meddelas första kammaren.

3:o. Har kammaren för sin del beslutit tillsätta särskilt utskott för upptagande av fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, bör vederbörande ständiga utskott därom ofördröjligen undfå underrättelse.

4:o. Val av revisorer och suppleanter jämlikt riksdagsordningens 72 och 73 §§ verkställas samtidigt och med begagnande av sådana valsedlar, som bilagda formulär nr 1 utvisar.

Varje valsedel skall å sedelns vänstra sida upptaga sex namn. Namnen skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva revisorsvalet. För suppleantvalet uppföres i motsvarande rum å sedelns högra sida ett namn för vart och ett av de för revisorsvalet upptagna namnen. (1909, 1925.)

§ 8.

Utgången av kammarens val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden skall hos Konungen skyndsamt anmälas. (1922.)

§ 9.

Vill den, som blivit till ledamot eller suppleant i utskott utsedd, avsäga sig uppdraget, må han därifrån befrias, om kammaren prövar skäl därtill förekomma.

såsom av honom justerat. Yttrandena böra därefter med protokollet ofördröjligen till trycket befordras.

5:o. När val förrättas, åligge det sekreteraren att, omedelbart efter slutad valförrättning, därom uppsätta och justera protokoll, vari de valdes namn införas i den ordning, efter vilken de tilldelats plats vid valet.

6:o. Huru utgången av val för kammaren tillkännagives; därom, ävensom angående de över val förda anteckningar, stadgas här nedan i 22 § 2 mom. (1879, 1908, 1913, 1922.)

§ 16.

1:o. Sekreteraren har att ansvara för vården av inkomna handlingar, till expedition befordra kammarens beslut samt utöva tillsyn över kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

2:o. Då, i enlighet med vad särskilt stadgas, arvode till kammarens ledamöter av sekreteraren hos riksgäldskontoret rekvireras, skall han till riksgäldskontoret avlämna utdrag av kammarens protokoll rörande tiden, när ledamöterna vid riksdagen sig inställt.

3:o. Vid förfall för sekreteraren bestride den tjänsteman inom kansliet, som talmannen därtill utser, sekreterarens göromål. (1879.)

§ 17.

Talmannen och de i 6 § 1 mom. omförmälda ledamöter meddele, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som kunna finnas nödiga för ordningen och arbetet inom kammarens kansli.

§ 18.

Över alla i kammaren väckta motioner samt dit inkomna framställningar och utlåtanden skall föras dagbok, som alltid hör finnas i kansliet tillgänglig. Talmannen meddele, efter samråd med sekreteraren, nödiga föreskrifter i avseende å denna dagboks upprättande och förande.

§ 19.

1:o. Skyndsamt efter varje sammanträdes slut bör för nästa sammanträde vara uppgjord dagordning eller förteckning över alla på kammarens bord då vilande ärenden, vilka böra vid nästa sammanträde föredragas. I avseende å den ordning, vari målen skola på omförmälda förteckning uppföras, gälle till efterrättelse vad därom i reglementariska föreskrifter för riksdagen finnes stadgat. Har kammaren i avseende å något måls föredragning fattat särskilt beslut, varde sådant å dagordningen anmärkt; ävenledes bör däri vid varje mål göras anteckning om skedd bordläggning.

2:o. Omedelbart efter dagordningens uppgörande varde densamma jämte tillhörande handlingar lagd på talmansbordet.

3:o. Kortfattat tryckt sammandrag av dagordningen bör i god tid före varje sammanträde anslås å tre lämpliga ställen i samlingssalen, ävensom för kammarens ledamöter i erforderligt antal exemplar hållas tillgängligt i kammarens kansli.

§ 20.

1:o. Ärende, vari utskott avgivit betänkande, bör, så vitt ske kan, icke till slutligt avgörande företagas, med mindre kammarens ledamöter därförinnan fått emottaga tryckta exemplar av betänkandet.

§ 10.

1:o. Kallelse till sammanträde skall *dels* anslås i nedre förstugorna av riksdagens hus, i riksdagsmännens läsrum och å de andra ställen, kammaren beslutar, *dels* ock införas i de större, dagligen utkommande tidningarna. Anslag av kallelsen bör ske sist klockan 6 på aftonen före den för sammanträdet bestämda dag. Om under sammanträde på förmiddagen dettas fortsättning på eftermiddagen prövas nödig, bör anslag därom ske före klockan 1 på dagen.

2:o. Skall enligt förut fattat beslut val förrättas, bör sådant i kallelsen till sammanträdet tillkännagivas. På lika sätt förfares, då sådan omröstning, som i riksdagsordningens 65 § sägs, skall i kammaren företagas.

§ 11.

Motion bör avlämnas i två exemplar, av vilka det ena bilägges kammarens protokoll och det andra överlämnas till vederbörande utskott.

§ 12.

Tillfälligt utskott sammankallas första gången av talmannen. Ej må sådant utskott sammanträda å tid, då kammaren är samlad.

§ 13.

Ledamot, som vill inför kammaren sig yttra, begäre ordet av talmannen. I den ordning, vari ledamöter sådant begärt, varde de av talmannen uppropade. Hava två eller flera på en gång begärt ordet, bestämme talmannen ordningen dem emellan att sig yttra. Konungens rådgivare äge dock att framför kammarens ledamöter erhålla ordet, utan avseende å den ordning, vari de sådant begärt.

§ 14.

Ledamot, som erhållit ordet, skall tala stående antingen från den särskilda plats, som kan vara för talare bestämd, eller ock, om han det hellre vill, från den plats, han i samlings salen innehar.

§ 15.

1:o. Vid kammarens sammanträde före sekreteraren under talmannens in-seende protokoll, upptagande ämnet för överläggningen, namnen å de ledamöter, som därunder yttra sig, talmannens propositioner, utgången av omröstning, där sådan äger rum, och det slut, vartill kammaren i vart mål kommer.

2:o. Omförmälda protokoll skall å femte söckendagen därefter, om kammaren då sammanträder, eller, i motsatt händelse, vid kammarens näst därefter inträffande sammanträde av sekreteraren uppläsas samt, sedan kammaren detsamma godkänt, förses med talmannens anteckning därom.

3:o. Yttranden, som ledamöter vid kammarens sammanträde avgiva, skola därunder, så vitt ske kan, ordagrant upptecknas av särskilda, för sådant ändamål anställda tjänstemän.

4:o. Yttrande, som ledamot under överläggning i ett ärende avgivit, skall sist tredje dagen därefter klockan 10 förmiddagen finnas för genomläsning tillgängligt i kammarens kansli och för sådant ändamål där förbliva till andra söckendagen därefter klockan 11 förmiddagen. Ledamot, som före utgången av nämnda tid justerar sitt yttrande, göra därpå anteckning om verkställd justering; annan ledamot dock obetaget att påkalla särskild justering därav inför kammaren vid det i 2 mom. omförmälda tillfälle. Har ledamot icke inom stadgad tid justerat sitt yttrande, anses detsamma ändock

såsom av honom justerat. Yttrandena böra därefter med protokollet ofördröjligen till trycket befordras.

5:o. När val förrättas, åligge det sekreteraren att, omedelbart efter slutad valförrättning, därom uppsätta och justera protokoll, vari de valdes namn införas i den ordning, efter vilken de tilldelats plats vid valet.

6:o. Huru utgången av val för kammaren tillkännagives; därom, ävensom angående de över val förda anteckningar, stadgas här nedan i 22 § 2 mom. (1879, 1908, 1913, 1922.)

§ 16.

1:o. Sekreteraren har att ansvara för vården av inkomna handlingar, till expedition befordra kammarens beslut samt utöva tillsyn över kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

2:o. Då, i enlighet med vad särskilt stadgas, arvode till kammarens ledamöter av sekreteraren hos riksgäldskontoret rekvireras, skall han till riksgäldskontoret avlämna utdrag av kammarens protokoll rörande tiden, när ledamöterna vid riksdagen sig inställt.

3:o. Vid förfall för sekreteraren bestride den tjänsteman inom kansliet, som talmannen därtill utser, sekreterarens göromål. (1879.)

§ 17.

Talmannen och de i 6 § 1 mom. omförmälda ledamöter meddele, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som kunna finnas nödiga för ordningen och arbetet inom kammarens kansli.

§ 18.

Över alla i kammaren väckta motioner samt dit inkomna framställningar och utlåtanden skall föras dagbok, som alltid bör finnas i kansliet tillgänglig. Talmannen meddele, efter samråd med sekreteraren, nödiga föreskrifter i avseende å denna dagboks upprättande och förande.

§ 19.

1:o. Skyndsamt efter varje sammanträdes slut bör för nästa sammanträde vara uppgjord dagordning eller förteckning över alla på kammarens bord då vilande ärenden, vilka böra vid nästa sammanträde föredragas. I avseende å den ordning, vari målen skola på omförmälda förteckning uppföras, gälle till efterrättelse vad därom i reglementariska föreskrifter för riksdagen finnes stadgat. Har kammaren i avseende å något måls föredragning fattat särskilt beslut, varde sådant å dagordningen anmärkt; ävenledes bör däri vid varje mål göras anteckning om skedd bordläggning.

2:o. Omedelbart efter dagordningens uppgörande varde densamma jämte tillhörande handlingar lagd på talmansbordet.

3:o. Kortfattat tryckt sammandrag av dagordningen bör i god tid före varje sammanträde anslås å tre lämpliga ställen i samlingssalen, ävensom för kammarens ledamöter i erforderligt antal exemplar hållas tillgängligt i kammarens kansli.

§ 20.

1:o. Ärende, vari utskott avgivit betänkande, bör, så vitt ske kan, icke till slutligt avgörande företagas, med mindre kammarens ledamöter därförinnan fått emottaga tryckta exemplar av betänkanDET.

2:o. Därest ledamot, som ämnar framställa förslag till ändring av vad utskott i något ärende hemställt, tillika åstundar, att hans ändringsförslag varder tryckt och bland kammarens ledamöter utdelat, innan ärendet till slutligt avgörande förekommer; äge han att, med uteslutande av bevisningsgrunder, skriftligen uppsätta och till riksdagens kansli ingiva sitt ändringsförslag så tidigt, att tryckning därav före ärendets avgörande kan medhinnas. I sådan händelse må förslaget tryckas och utdelas i enahanda ordning som utskottets betänkande.

§ 21.

Äskar utom dagordningen ledamot att få till Konungens rådgivare framställa spørsmål; avlämne detsamma skriftligen uppställt och av bestämt innehåll. Kammaren beslute, utan föregående överläggning, huruvida spørgålet må framställas eller icke. I förra händelsen låte talmannen vederbörande rådgivare ofördröjligen av spørgålet undfå del.

§ 22.

1:o. Då sluten omröstning till beslut eller val skall företagas böra fyra ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet, två för att biträda vid röstsedlarnas öppnande och granskning samt två för att jämte sekreteraren över valet eller omröstningen föra särskilda anteckningar. När upprop av ledamöterna därefter anställes, bör varje ledamot i den ordning, vari hans namn uppropas, framträda till talmansbordet och till talmannen avlämna sin röstsedel. Ej må i annan än nu stadgad ordning röstsedel avlämnas.

2:o. Sedan samtliga avlämnade röstsedlar, som godkänts, blivit av talmannen upplästa och av sekreteraren jämte de tvenne för sådant ändamål utsedda ledamöter antecknade, jämföras de över omröstningen eller valet förda anteckningar. Talmannen tillkännager för kammaren omröstningens utgång omedelbart efter det nyss stadgade jämförelse ägt rum, varemot underrättelse om utgången av val meddelas kammaren genom uppläsning och justering av det i 15 § 5 mom. omförmälda valprotokoll.

Den av sekreteraren över valet förda anteckning skall med hans underskrift bestyrkas samt därefter fogas vid valprotokollet för att jämte detta förvaras.

3:o. Sedan vid val röstsedlarna blivit avlämnade, äge talmannen, om kammaren sådant beslutar, åt vice talmannen tillräkna visst antal av sedlarna, att av honom, fyra ledamöter och någon kammarens tjänsteman öppnas, granskas, uppläsas och antecknas i ovan stadgade ordning. (1925.)

§ 23.

1:o. Kammarens förhandlingar skola vara offentliga. I fråga om åhörarnas tillträde till läktarna äge talmannen meddela nödiga föreskrifter.

2:o. Yrkar ledamot, att kammarens överläggning i något ärende må inom lyckta dörrar hållas, och finner kammaren skäligt därtill lämna bifall, skola på talmannens tillsägelse läktarna genast utrymmas.

§ 24.

1:o. De, vilka under kammarens överläggningar befinna sig å läktarna, skola ställa sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter för ordningens vidmakthållande, vilka kunna vara av kammaren eller, å dess vägnar, av talmannen utfärdade. Sådana föreskrifter böra vara å lämpliga ställen anslagna. Den däremot bryter, varde genast utvisad.

2:o. Uppstår oordning, äge talmannen förordna om samtliga åhörare avlägsnande. Varder mot den i ämnet särskilt stiftade lag förbrytelse begången, skall den av talmannen hos riksdagens justitieombudsman till laglig beivran anmälas.

§ 25.

1:o. Önskar ledamot undfå någon tids ledighet från riksdagsgöromålen, göre därom anmälan hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande av ledighet utöver nämnda tid. Är den, som ledighet undfår, ledamot i utskott, skall underrättelse om ledigheten ofördröjligen meddelas utskottets ordförande.

2:o. Över de kammarens ledamöter, vilka erhållit ledighet, föres i kansliet särskild förteckning.

§ 26.

1:o. Ledamot, som undfått ledighet från riksdagsgöromålen, men utan laga förfall utebliver utöver den för ledigheten bestämda tid, böte 10 riksdaler för varje dag han sålunda utebliver.

2:o. Medel, vilka enligt näst förutgående moment kunna komma att utgivas, skola under inseende av de i 5 § oförmälda ledamöter uppbäras och redovisas av den kammarens tjänsteman, talmannen därtill förordnar. Slika medel skola under riksdagens lopp förvaras på sätt talmannen finner skäligt föreskriva. Över desamma föres särskild förteckning. Denna varde intagen uti det vid kammarens sista sammanträde förda protokoll. Ofördröjligen därefter skola medlen jämte utdrag av protokollet, utvisande deras sammanräknade belopp, avlämnas till statskontoret emot kvitto, som bör riksgäldskontoret tillställas.

§ 27.

Denna arbetsordning tjäna till efterlevnad, intill dess kammaren, uppå därom i vederbörlig ordning gjord framställning, beslutar ändring i eller tillägg till densamma. Sådant beslut lände genast till efterrättelse.